

Б-52

КУПИТИ

Події роману «Б-52» Анатолія Дністрового відбуваються в Києві між двома революціями - Помаранчевою та Революцією гідності. Химерний період абсолютної непевності.

Мирослав Шефер - успішний аналітик-економіст, одержимий драматургією. Він живе подвійне життя: зранку - костюми, офіс, наради, ввечері - коктейлі, клуби та жінки, яких Мирослав використовує як «матеріал» для п'єс.

Криза середнього віку, безмежна самотність, страх близькості, владна мати, марний пошук свого справжнього призначення та справжнього кохання - усе це поволі руйнує Мирослава. І коли він зустрічає ту саму, то чи зможе бути з нею, чи перетворить її на чергову п'єсу?

Анатолій Дністровий - письменник, філософ, художник. Автор двадцяти п'яти книжок поезії, прози, есеїстики: романів «Пацики», «Дрозofiла над томом Канта», «У сніговому полоні», трилогії про вигадане місто Будич - «Сіра пейна», «Привиди» та «Перший кий Будича», поетичних збірок «Чорна п'ятниця», «Дні тривоги», книжок есеїстики «Паноптикум. Політика», «Паноптикум. Література», воєнного щоденника «Битва за життя».

Після повномасштабного вторгнення Анатолій долучився до Сил оборони України, служить офіцером.

АНАТОЛІЙ ДНІСТРОВИЙ

Анатолій Дністровий

Б-52

Роман

Віхля

Київ · 2025

УДК 821.161.2'06-311.3

Д56

Дністровий Анатолій

Д56 Б-52 : роман / Анатолій Дністровий. — К. : Віхола, 2025. — 304 с. — (Серія «Худліт. Проза»).

ISBN 978-617-8517-13-7

Події роману «Б-52» Анатолія Дністрового відбуваються в Києві між двома революціями — Помаранчевою та Революцією гідності. Химерний період абсолютної непевності.

Мирослав Шефер — успішний аналітик-економіст, одержимий драматургією. Він живе подвійне життя: зранку — костюми, офіс, наради, ввечері — коктейлі, клуби та жінки, яких Мирослав використовує як «матеріал» для п'єс.

Криза середнього віку, безмежна самотність, страх близькості, владна мати, марний пошук свого справжнього призначення та справжнього кохання — усе це поволі руйнує Мирослава. І коли він зустрічає ту саму, то чи зможе бути з нею, чи перетворить і її на чергову п'єсу?

УДК 821.161.2'06-311.3

Усі права застережено. Будь-яку частину цього видання в будь-якій формі та будь-яким способом без письмової згоди видавництва і правовласників відтворювати заборонено.

© Анатолій Дністровий, 2025

© Дарія Філіппова, обкладинка, 2025

© ТОВ «Віхола», виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2025

— Все буде Б-52!

Випадковий клієнт київського нічного клубу

Частина перша. ШЕФЕР БЕЗДОГАННИЙ

«Мені нудно — і це вже діагноз».

«Чого тобі нудно? Ти ж не на пенсії».

«Я не знаю, що насправді мені потрібне».

«Про це краще не думати, а просто жити».

«Всі розумні папіндоси так кажуть, але думають і живуть по-іншому. Відсутність змін дуже пригнічує, а постійні зміни — втомлюють».

«Тобі нема на що нарікати, в тебе все й так добре. Занадто добре».

«Занадто нічого не буває».

«Буває. Ти цього не помічаєш і не можеш оцінити. Ти невдячний».

«Мені нічого не шкода. Я розумію, що це звучить трохи дивно, але це приблизно так і є. Тому навряд чи я невдячний — я так не думаю».

«Ідіоти ніколи по-іншому не думають».

«Досить. Такі розмови ні до чого не приводять».

«Тоді не набридай ними й не скигли».

Мирослав Шефер стоїть перед дзеркалом у ванній: він задоволено вовтузиться з манікюрними ножичками над своєю борідкою-еспаньйолкою. Шефер часто й ретельно її доглядає: поправляє кантором чи вистригає сиві волосинки. Він старанно пихтить, роздувши ніздрі, мов кобра свій капюшон, забуває закрити кран, із якого збігає вода. Якби не Кая, з позаминулого осінньо-зимового періоду, не було б цієї борідки, — думає Шефер. «Вона додасть тобі солідності», — сказала дівчина, і від її слів на душі Мирославу стало тепло й затишно, а головне — прийшла впевненість і відчуття власної солідності. Кая йому страшенно подобалася. Лише одне в ній засмучувало Шефера: її життя було настільки невиразним, мов холодні макарони, і з нього неможливо було взяти нічого цікавого — що його надихнуло б на нові звершення, запалило уяву. Шефер думає, що так уже часто бувало: трапляється зовні приваблива дівчина, з якою — за інших обставин — можна було б зустрічатися чи пов'язати своє життя... але там, крім фізичної привабливої упаковки, всередині нічого нема. Шеферу це не потрібно, і він себе не один раз заспокоював, що інші обставини — це інше життя та інше народження. Не треба себе

обманювати, ми ж не креветки, які скидають панцир і відроджують новий. Більше з Каєю вони не бачилися.

Відволікшись від свого заняття й погладжуючи лице долонею, Мирослав згадує про воду й закручує кран. Мати за таке марнотратство неодмінно на нього б насичала, як у дитинстві, коли постійно йому допікала, щоб економив воду та електрику.

Шефер ретельно оглядає свою еспаньйолку. Він пишається нею, ніби своєю *основною ознакою*: ніжно погладжує її пальцями й мугикає під носа нескладну мелодію. Мирослав із усмішкою згадує, як кілька тижнів тому мимоволі почув у коридорі свого холдингу балачку двох юних співробітниць. Одна з них, худенька й трохи холерична, іронічно сказала своїй чорнявій подрузі: «... не знаю чому, але через ту борідку роздерла б його, як жабу». В офісному житті якось треба розважатися, щоб не вмерти від нудьги. «Чого ж вона хоче мене роздерти, мов жабу? — не припиняє думати він. — Тут умови значно кращі, ніж там, де починав колись я — на “гарячій лінії”». Мирослав не може знайти відповіді на це запитання і з задуманим виразом обличчя виходить із ванної.

Білоголовий Теофіл Андрійович — стріляний лис, кумедно підстрижений під юнацьку польку, яка надає йому схожості з пристаркуватим геєм, — давно звертає увагу на Шефера. Старий спершу безініціативно спостерігає за ним, потім кілька разів ненав’язливо спілкується, намагаючись промацати ґрунт. Шефер йому одразу подобається, бо вміє триматися: навіть тоді, коли запитання чи обставини не вельми зручні або ж коли не зрозуміло, де підводні камені в бесіді. Шефер у таких ситуаціях реально морозиться і майстерно підтримує розмову, нічого суттєвого не кажучи. Теофілу Андрійовичу припадає до душі його зваженість, особливо на тлі тих юних фокстер’єрів, які моментально й гарячковито прагнуть лізти на гору, топлячи під собою ровесників-конкурентів. Теофіл Андрійович пробиває Шефера на подібну вошивість, але той не піддається, нікого з колег ні в чому не звинувачує, не нарікає, вдає, ніби нічого навколо не існує, ніби весь колектив перебуває на Марсі, ніби все залежить лише від нього самого. Теофіл Андрійович аж пихтить від задоволення. Згодом він поступово наближає Шефера, усіляко підтримує й буквально тягне за вуха поближче до себе. Підлеглі пліткують, що

німець німця знайшов. Теофіл Андрійович іноді хизується, що походить із чернівецьких австрійців: його прадід чи то навіть прапрадід, що значно вірогідніше, приятелював із Йозефом Шумпетером, коли той ще не був відомим і працював у Чернівцях (і Шефер дуже обережно й ледь помітно всміхається від такої милої самофілологізації).

Теофіл Андрійович викликає Шефера після роботи до себе в кабінет на коньяк — тоді Мирослав тільки-но очолив аналітичне управління холдингу. Вони випивають кілька келихів «Courvoisier», старий каже Мирославу, що заради свого ж спокою треба стати акваріумною рибкою. Шефер, зиркаючи на його почервонілий ніс, від якого хоч бери та прикурюй цигарку, не зовсім розуміє сказане.

— А як це — «стати акваріумною рибкою»?

Теофіл Андрійович усміхається й наливає ще по одній.

Шефер мовчки стежить за його тонкими блідими пальцями, як вони повільно й акуратно підсувають йому чарку, наповнену світло-коричневим напоєм. Мирослав терпляче чекає, щоб він сказав ще кілька важливих думок, але той відмовчується, а потім узагалі переходить на зовсім іншу тему: розповідає про свого внука, як той, трирічний, муштрує всіх удома, а матері просто виліз на голову й командує нею на кожному кроці. Шефер ще ніколи не розмовляв «відверто» зі своїм керівництвом. Потім захмелілий і почервонілий Теофіл Андрійович нахиляється до Шефера, уважно вдивляючись йому в лице, і дивним теплим голосом просить:

— Синку, називай мене просто Тео. Добре? Всі думають, що я старий, а я насправді — ого-го! Моя коханка молодша від моєї доньки на десять років. Розумієш?

— Розумію, Тео.

Мирослав виходить на вулицю, не звертаючи уваги на потоки автомашин і незнайомих людей, на манекени у вітринах крамниць і шум транспорту. Дістає цигарку, клацає запальничкою і глибоко затягується. Дивиться вгору — на блакитне чисте небо, яке поволі темніє, на охайні хмарини, що прикрашають його, наче декорації в класичному театрі. Шефер переводить погляд на дахи будинків — червоні й зелені, з новітньої високотехнологічної черепиці, потім на металеві, що вдень виблискують на сонці, як велетенські дзеркальні

пластини. Він дослухається до свого внутрішнього збудження, і його цікавить лише одне: що буде далі?

Шеферу приємно, що його завжди тримають у полі зору. За дорученням керівництва він розрулює на стороні чимало питань, у які не посвячують працівників середньої ланки. Від холдингу його вводять до різних громадських рад і робочих груп — двосторонніх (міждержавних), міжвідомчих і навіть роблять контент-куратором одного аналітичного центру, у якому Шефер самотужки тягне соціально-економічний блок, точніше дає відповідні вказівки аналітикам, розробляючи ті чи інші схеми, які вони потім упроваджують.

Коли холдингу треба віддуватися перед медіа, то Шефер стає у пригоді за «добре підвішений язик». Шефер буквально за неповний рік стає «пізнаваним фейсом» (якщо говорити на жаргоні журналістів), якому все частіше доручають виступати від імені установи, окрім, звісно ж, брифінгів перших осіб. Його «телевізійність» в очах колег ніби робить із нього ще важливішу персону: надає обличчю виразу розумності, а погляду — життєвої ваги. Подумки Мирослав щиро сміється з того, як люди ведуться на пізнавані морди, як запобігають перед ними та ставляться до них зовсім не так, як до непримітних і звичайних облич. Він на власному досвіді відчуває, як його морда після телевізора отримує містичну владу над знайомими, ніби він стає інакшим, аніж був раніше.

— Слухай, Аналітика, так ти тепер модний, — каже його друг Віталік.

— Та попустися.

— Та не, чувак, це ти попустися. Кінь копитом тобі в грудь! — усміхається він.

Шефер детально готується до телеефірів, зокрема створює «картинки» — таблиці з чіткими графіками та цифрами, написані великими та кольоровими шрифтами, щоб це могла зрозуміти навіть дитина, не те що голодний пенсіонер, який лише з телевізійними меседжами пов'язує свої надії на благополуччя. Індекси споживчих цін, дефіцит платіжного балансу, соціальні витрати бюджету, зокрема на материнство та дітей, — він по вуха залазить у графіки, схеми й таблички, якими прикрашає свої виступи перед купою гостей у студії,

— їх переважно наганяють, щоб вони виконували функцію «меблів»
— усміхалися, кліпали очима й аплодували після виступів політиків і чиновників.

Коли Шефер уперше демонструє свої дані в телестудії, розсипаючи направо й наліво цифрами та підрахунками, то дуже хвилюється: боїться, що з нього кепкуватимуть або ж не зрозуміють. Останнє його хвилює найдужче. Але цей метод спрацьовує — передусім своєю доступністю та мобільною переконливістю. Що не кажи, візуальну наочність люди засвоюють значно легше, ніж нудні монологи, після десяти хвилин яких слухач втомлюється і не сприймає інформації, а потім у кращому разі куняє або сам себе розважає. Особливо ефективно «картинки» Шефера діють на токшоу центральних телеканалів, де збираються зграї пізнаваних політиків, депутатів, чиновників і журналістів, на яких вечорами дивиться країна. Політики й експерти накидаються на ці картинки й таблички, ніби зголоднілі карасі на гнойових хробаків, теревенять, сперечаються, воюють із ними, від чого Шефер тільки стримано й ледь помітно всміхається, але під пильним поглядом присутніх не виявляє емоцій і вряди-годи погладжує охайну борідку.

Але найбільше вражає Шефера те, що «метод картинок» у нього несподівано запозичають: невдовзі в телеефірах зі своїми «картинками» починає хизуватися міністр фінансів, із яким цей метод надалі почне асоціюватися. Потім цей метод запозичають і в міністра фінансів, і «картинки» плодяться в токшоу, немов весняні метелики, які перелітають із каналу на канал, ніби з галявини на іншу галявину. Шеферу приємно й неприємно водночас: приємно, бо його метод реально працює, і неприємно, бо його метод фактично привласнили — і в уявленні глядачів цей метод стає ефективним винятково в руках впливових людей.

Дешеві злодюжки, — робить висновок про політиків Шефер. Він шокований, наскільки це виявилось просто й тупо — підхопити те, що вже існує, що зробив інший, підхопити й видати за своє. Після такого несподіваного відкриття він значно цинічніше дивиться на політику та на все довкола неї.

Імпозантна та показова аристократичність у поведінці Шефера передається від матері, яка все життя трохи літала у хмарах, мріючи

бути театральною актрисою й підкорювати публіку шляхетними ролями. Однак цьому не судилося бути, і мати обмежилася лише любов'ю до театру, а головне — дуже вимогливим ставленням до свого одягу. Саме цю рису син поступово й перебирає, навчившись ще з шістнадцяти років старанно прасувати штани й сорочки, чистити взуття, бути завжди охайним і доглянутим, ніколи не виходити на люди розхристаним чи недбало одягнутим.

Можливо, прискіпливе ставлення до одягу позначається й на його характері та манері поведінки. Шефер ніколи не дозволяє собі різких і зайвих рухів, бо в охайному одязі почувається, немов у водолазному скафандрі, де всі рухи мають бути зважені й точні. Рухи людини, її жести — це перша ознака того, що діється в ній, що вона внутрішньо переживає. Шефер це розуміє відтоді, коли був простим службовцем: спостерігаючи за керівниками нижніх і середніх ланок, він бачив, які вони незграби, які вони затуркані, безпардонні та засмикані, а їхні рухи й жести позбавлені величі. В розмовах такі люди поводяться зазвичай нетерпляче, різкувато, невиховано, їхні руки смикаються, ніби в нервових конвульсіях, вони пітніють і дуже часто говорять не по суті, забиваючи розмову зайвими шлаками, сентиментальними спогадами чи недоречними жартами. Шефер глибоко в душі кепкує з них, а тому робить усе, щоб ніколи не бути для них «своїм».

Шефер згадує себе колишнього, коли влаштувався на першу роботу відразу після студентської лави і став типовим офісним планктоном — рядовим спеціалістом із ріденькими та несміливими вусиками, із полохливим і настороженим поглядом; коли сидів на телефоні в затхлому, гамірливому, вщент набитому іншими менеджерами приміщенні та щодня терпляче й тактовно відгукувався на дзвінки стурбованих громадян. Телефонували чортзна-звідки: від закарпатських сіл до шахтарських містечок на сході, від селян із Чернігівщини до мешканців степового Криму. Люди наярювали на «гарячу лінію» й нарікали на важке життя. Він уважно вислуховував їхні пригнічені та зневірені голоси: про безробіття та ганебні умови праці, про подорожчання продуктів харчування на ринках, про аварійні помешкання, що їх збудували ще полонені німці наприкінці повоєнних 40-х, чи про зношені п'ятиповерхівки Хрущова, про побутові чвари, поножовщину й суперечки з сусідами, про бездіяльність місцевих влад

і комунальних служб, про те, що в підвалах розплодилися пацюки й комашня, які вже добралися до людських помешкань, разносять усілякі хвороби й віруси. Інколи він вислуховував аматорські вірші, які читали знедолені пенсіонери, втомившись виливати по телефону свої нарікання, але, отямившись, несподівано перемикалися на лірично-сентиментальну ноту, згадували про свою молодість, роботу в комсомолі чи на будівництві соціалізму й благали: синку, допоможи, ти ж розумний, усе знаєш, вони нас живйом закопують — хочуть зжити зі світу, щоб менше нам платити, — це така їхня політика, така подяка нашому поколінню за те, що ми народили після війни дітей, зробили з них людей, пережили розруху, а потім підняли внуків у голодних 90-х.

Мирослав згадує, як спершу страшенно нервував від тих куп соціального трешу, які за день на нього вивалювала «гаряча лінія». Він повертався додому геть виснаженим, у голові гули гелікоптери нарікань пенсіонерів і знервованих алкоголичок, важкохворих, які не мають грошей на ліки, маразматиків, у яких знесло дах і які телефонували куди завгодно, не кажучи вже про знервовано-збуджених чорнобильців і ветеранів Афганістану, які після першої хвилини розмови погрожували фізичною розправою, суки, бля, да ми вас всіх викуримо і за яйця повішаємо. Після таких робочих днів Мирослав мляво вечеряв і завалювався спати, не маючи бажання ні читати, ні прогулюватися, ні переглядати фільми. Він тоді дивився на інших операторів, які з найменшого приводу нервували, зривалися, розмовляли зі співрозмовником на підвищених тонах, а потім ще довго це обговорювали за обідом чи на перекурі, і розумів, що така праця — безперспективна. Тоді й справді можна було зійти з котушок, і все начальство хотілося роздерти, мов жабу. Як я цю малу розумію, думає він.

Що із нами було б, якби не випадок? Під час суботньої пробіжки на Трухановому острові він випадково зустрів однокурсника Володю, який також там іноді бігав, коли переселився ближче до Дніпра — на Оболонь, і з яким вони не бачилися купу років. На радощах розговорившись, вони обмінялися номерами мобільників, і Володя сказав, що в одну непогану іноземну компанію терміново потрібен молодий і перспективний аналітик, який працюватиме на соціально-економічному напрямі. І Шефер довго не думав.

Шефер любить стан самотності, який він називає «повільним часом мужчини», коли серце ніким не зайняте й немає жодних зобов'язань, коли дні минають плавно, однаково, а думки зважені й неспішні. Шефер спостерігає за сім'ями своїх приятелів чи знайомих, і вони здаються йому метушливими, коли від надміру обов'язків *захекано* живуть, *захекано* виношують плани на майбутнє і не менш *захекано* думають і чинять. Тому він ні з ким себе не зв'язує та уникає тривалих стосунків.

Мирослав може жити на широку ногу й навіть здатний дозволити собі «обов'язкові» й «статусні» замашки, які з найменшого приводу люблять демонструвати діти багатих батьків, всілякі вискочки-скоробагатьки та найбідніший прошарок із мажорів — ті, про яких славний народ каже «із грязі в князі». Однак Шефер не марнотратець, а тим паче не марнославець, тому до грошей та розваг ставиться обережно, і вони для нього ніколи не самоціль чи питання номер один. Він може приїхати на ділову зустріч від імені холдингу, одягнувши бюджетні швейцарські котли «Atlantic» за 300 баксів і з усмішкою уявляти жевжиків на цих переговорах, які колотитимуть понти, одягнуті в найдорожчі костюми та шовкові сорочки на запонках (із тих же бутиків, де пакуються депутати та міністри), які сидітимуть за столом навпроти, ненароком демонструючи на зап'ясті свої годинники за 2–4 тисячі доларів. Вони традиційно триндітимуть і згадуватимуть про свої захоплення (дуже шаблонні та популярні в їхніх колах): тріатлон, наївні спортивні подвиги, вплив через Боспор і правильний режим харчування, а ще, вряди-годи, поїздки на Мальдіви, Корфу чи Кубу. Мирославу часто доводилося спостерігати, як погляд одного зі співрозмовників задумано зупинявся на його «Atlantic», а потім запитально і зі старанно прихованим скепсисом впирався в нього. Якщо вони дивилися на Мирослава, як на лузера, який до кінця не тримає «фасон», то Шефер дивився на них, як на антропологічний матеріал, який у перспективі можна буде десь використати.

Більшість його знайомих найменші події зі свого життя, пов'язані з дорогим задоволенням, одразу вивалюють у вигляді приватних фотоальбомів у соціальних мережах — пожирання лобстерів, відпочинок на Майорці чи в Таїланді, швендяння замками й фортами Британії, сплав Амазонкою, випадкові спільні фотографії з відомими

політиками, акторами, телеведучими, художниками. Нудьга. Він залишається байдужим до того, щоб вихвалитися своїми можливостями чи перевагами над іншими. Понад усе він любить свою приватну бібліотеку-кабінет, заставлену шведськими дерев'яними стелажми, де за скляними дверцятами — книжки, а не вихваляння своїми подорожами до Тунісу, Об'єднаних Арабських Еміратів чи куштуванням екзотичних страв в етнічних ресторанах за кордоном. У кабінеті, під який відведено найбільшу кімнату в квартирі, Шефер любить курити сигару та працювати, а коли ж почувається втомленим, лежати на шкіряному дивані та дивитися на книжки, на їхні корінці, думати про відомих авторів і відомі твори.

Іноді він мріє про власну книжку, яка отак стояла б серед інших і на корінці якої красувалося б його ім'я. Але Мирослав мріє не просто про книжку — сукупність сторінок, що їх він сам написав, за публікацію яких дурники вивалюють гроші з власної кишені, щоб хизуватися цим, ніби фетишем. Він мріє про книжку, потрібну читачам, яку би читали, обговорювали, яку би передавали з рук у руки, сканували й попіратському вивішували в інтернеті охочі. Щоб написати таку книжку, треба повністю віддатися їй, підкорити власне життя своїм уявним мандрам і душевним терзанням. Можливо, лише тоді така книжка стане зрозумілою та важливою для інших. З іншого боку, Шефер розуміє, що п'єси, які він пише, мало хто читає як літературні тексти, і що для них потрібні постановки. Однак він усе одно мріє про те, що його найкращі п'єси будуть зібрані під однією обкладинкою.

Шефер любить їздити на своїй машині, але переважно на вихідні, коли в місті менше заторів і спокійніший темп. Він з усмішкою згадує, як купив у приятеля з уряду свою першу машину — шведський чорний «Сааб»: справжня піжонська потужна та швидкісна штуkenція в руках холостяка. Машина буквально виє за швидкістю, ніби благає — витисни з мене все, і набирає високі оберти за лічені секунди. Вже через кілька тижнів Шефер гепається лівим крилом у металевий смітниковий бак. Але з набуттям водійського досвіду він нарешті бере з автосалону нову чорну «Мазду-3», яка його повністю задовольняє.

На нього відразу накидається Віталік, який говорить емоційно та голосно, ніби йдеться не про машину, а про честь його матері, мовляв, хіба це тачка — металолом, дамський драндулет.

— Нормальна машина. У тебе просто жлобські смаки.

— Накупуєте бабських машин, на яких навіть толком їздити не вмієте. Краще «кукурузник»¹. Малі машинки, коли його бачать, — відразу в кущі.

— Я люблю їздити спокійно й не розганяти малі машинки, — усміхається Шефер.

— Ну ти й турист. Кицюні самі заскакують у таку машину — на ходу.

— Головне ж не машина, а те, що в штанцях, — підколов його Шефер, — чи ти компенсуєш це великою машиною?

Подібні сварки між ними бувають часто й навіть становлять суть їхньої дружби. Шефер глибоко іронізує з Віталіка, типового мужчини з 90-х, який порвав зі своїм темним минулим, однак багато чого зберіг від колишньої соціалізації. Віталік із великим задоволенням любить згадувати про гарячі «давні часи», але відразу виправляється, що це було в минулому житті, ніби він знову народився. Шеферу подобається його вроджений, ірраціональний, підсвідомий, незбагнений для простого пояснення інстинкт самовиживання чи відчуття небезпеки, який, певно, і не дозволив кошмарним 90-м забрати його у свою братську могилу з цілою армією вже нікому не відомих солдатів рекету та бандитизму, а також їхніх шестірок і жертв. Шефер іронічно захоплюється кумедною і специфічною мовою Віталіка, його звичками, манерами та смаками, бо все це йому нагадує кумедних і незграбних персонажів мафіозі з фільмів Квентіна Тарантіно. Шефер іноді думає, що якби був українським Тарантіно, то обов'язково взяв би образ Віталіка як прототип для одного зі своїх лихих персонажів. У Віталіку є щось анекдотично кумедне та карикатурне й миле водночас: він може надіти на себе золотий ланцюг вагою 900 грамів або ж приїхати на зустріч із приятелями в один із пабів у спортивному костюмі та кросівках. Найсмішніше, що Шефера забавляють ці милі «атавізми» в його поведінці, особливо кумедні ностальгійні розповіді про ранні 90-ті.

Як затятий рибалка, Віталік іноді смикає Шефера з собою на природу рибалити. За кілька років вони побували на Канівському та Кременчуцькому водосховищах, у Вилковому і й навіть тричі з'їздили у Фінляндію. У низовинах Псла вони твічили щуку великими, 110-ми та 130-ми, мінохами, на дніпровських водосховищах джигували й

ловили непоганого судака, в гирлі Прип'яті тролили невеликих сомів. Коли у Віталіка трапляється потужна покльовка й настає час різко підсікати рибину, виважуючи, він любить поспівувати радянський варіант французької пісеньки «Все хорошо, прекрасная маркиза» з репертуару Утьосова.

Минулого разу у Фінляндії Віталік ловив харіуса та форель, а бухий Шефер потягував із металевої фляги віскі з яблучним соком, постійно підколював його й вимагав суші з упійманої риби: ану, давай мені харіуса, я хочу харіуса, срань господня, ну де ж мій харіус. Коли ж йому набридало підколювати Віталіка, то вони просто теревенили. Віталік вихваляв навколишні красоти, фінів, що тим не пощастило з ментальністю, але поталанило з країною, от тільки хріново, вишмаркався він на сніг, що бухати не можна.

Шефер любить спостерігати, як Віталік із любов'ю перебирає коробочки зі своїми мормишками, блешнями, «вертольотами», бокоплавами, балансирами й розповідає, скільки кожна річ коштує. У такі миті він стає схожим на маленького хлопчика, який зосереджено обкладається своїми іграшками й нікого до них не підпускає, натомість демонстративно вихваляється володінням ними. Віталік психує, що Шефер безперестанку теревенить, і обіцяє більше його ніколи не брати з собою рибалити; однак за роки їхньої дружби та рибальства він жодного разу цієї обіцянки не дотримав. Шефер терпіти не може рибалити, не те що торкатися до слизької живої рибини, але йому подобається бути на природі й спостерігати, як рибалять інші. Він любить вигукувати до рибалок: «мужик, давай тягни!».

Шефер і надалі їздить із Віталіком на рибальські бази, де вечорами синячить із матьорими рибацюгами, переважно з України, Польщі, Білорусі та Росії, вислуховує їхні п'яні байки про сомів на сто кілограмів чи про щук на п'ятнадцять, а коли всі як дрова, то ще й теревені на теми національної самобутності та міжнаціональних суперечностей, особливо улюблені та дражливі для росіян, які постійно пристають із незрозумілими та нав'язливими запитаннями «чего хотят бандеровцы?».

На рибальській базі у Фінляндії вони так жорстко банячать із помічником якогось російського олігарха з глибокого Сибіру, що аж падають із крісел. Спершу той бикував і ставив стереотипні запитання,

мовляв, за що бандерівці вбили мого дедушку. Шефер запитав, чи не в Москві бандерівці вбили твого дедушку. Помічник російського олігарха з глибокого Сибіру сказав, що ні — на Заході України. Шефер тоді запитав, що робив дедушка на Заході України, після чого помічник російського олігарха з глибокого Сибіру остаточно втух і більше до історичних питань не повертався.

Зранку вони похмеляються, і помічник російського олігарха з глибокого Сибіру обіцяє влаштувати рибальство на Єнісеї, де можна половити тайменя, але зауважує, що така експедиція має тривати не менше ніж два тижні, бо підійматися на човнах від бази доведеться у верхів'я приток Єнісею, де мало населених пунктів і де можна себе відчувати справжнім Чингачгуком. Росіянин від першої чарки миттю стає веселим, до історичних питань більше не повертається, сипле жартами. Вони виголошують тост за Чингачгука й випивають пляшку горілки під інші тости, пов'язані з племенами чи то черокі, чи то команчі, а також за крутих американських акторів, що грали у вестернах, — Лі ван Кліфа, Чарльза Бронсона, Джона Вейна; пити за Клінта Іствуда вже ні в кого нема сил — Льоша, помічник російського олігарха з глибокого Сибіру, просто лягає на лаву, застелену хутром білого ведмеда, і засинає. Віталіку стає настільки погано, що він іде в номер, аби звільнити шлунок. Коли помічник російського олігарха з глибокого Сибіру прокидається, Віталік знову наливає:

— Ну що, мужчини, по пелтику?

— Ху із пелтик? — запитує пожмаканий і сонний помічник російського олігарха з глибокого Сибіру, який із підозрою кліпає очима, каламутним поглядом придивляється до навколишньої дійсності й не розуміє, де він.

— Це, по-вашому, по-москальському, рюмочка.

— Давай свой пелтік.

Льоша настільки втягується в тему пелтика, що без цього вже не може обійтися: він щовечора бухим вигукує за столом із іншими рибачками, щоб усім налили по пелтику, що він за все платить. Шефер у таких ситуаціях суцільної бухалівки, в яку зазвичай плавно перетікають дні рибальства, помітно нудьгує, йому хочеться додому, щоб можна було знову в тиші сидіти у своєму домашньому кабінеті, курити й думати про важливе. Коли Віталік із новими випадковими

знайомими пиячить на рибальській базі, то Шефер або блукає навколишньою місцевістю, або сам намагається ловити рибу на зимову снасть «балалайку». Впійманих рибин він відразу відпускає — і вони миттю зникають у вузькій ополонці. Йому навіть подобається зимове рибальство, передусім своєю тишею, спокоєм і безмежними біло-сніжними просторами навкруги, від яких приємно болять очі. Він нічого не тямить у рибальських причандаллях, які бере у Віталіка, а лише пробує ловити то на одне вудилище, то на інше. Він бачить, як ловлять інші рибалки: плавно, посмикуючи, підіймають «кивок» угору й так само плавно опускають майже до ополонки. Шефер отак може просидіти кілька годин на рибальському ящику над ополонкою, поки не замерзає, і лише тоді повертається квадроциклом на базу.

За два дні до відльоту в Україну Віталік раптом «швидко кидає пиячити» і знову ретельно рибалить, інколи ловлячи симпатичні екземпляри форелі чи харіуса. На льоду він може випити з Шефером не більше ніж три дрібні срібні чарочки віскі під час перекусу бутербродами, контролюючи себе і щоразу повторюючи: «Тільки б сьогодні не навалитися, тільки б сьогодні не навалитися». Він сидить над маленькою ополонкою, втупившись очима в нерухомий «кивок», і постійно шепоче: «Тільки б сьогодні не навалитися». Вода в ополонці швидко вкривається льодом, він обережно вигрібає його рибальським «друшляком» і знову шепоче: «Тільки б сьогодні не навалитися»...

Помічник російського олігарха з глибокого Сибіру так і летить додому — у дим бухий і з «пелтиком» на вустах. Він гаряче обіймає Віталіка і Шефера, запрошуючи їх наступного року знову приїхати на базу, щоб випити «по пелтіку», або кличе до себе — в Росію.

— Ой ні, ні, хай Господь милує, — відповідає йому Шефер, а Віталік додає, що наступного разу будемо вчити бандерівські пісні.

Пізніше, дивлячись на росіянина в аеропорті Гельсінкі, додає, що так дико пити — це злочин перед власною печінкою.

— Ну що, Аналітика, їдемо додому — зализувати рани, — з патетичним сумом в очах каже Віталік. У кафе на території дьюті-фрі він замовляє собі й Шеферу каву і трохи знервовано перепитує, коли вже подадуть той чортівний літак — сил нема терпіти.

Після навчання в університеті Мирослав Шефер несподівано залишається сам: його мати — ні сіло ні впало — виходить заміж за

давнього свого симпатика й шанувальника ще зі студентсько-радянських років, із яким разом училися в торговельному університеті. Шефер інколи думає: чому це сталося? Вони, мабуть, замолоду були коханцями. Хоча — не було це жодною несподіванкою: такий раптовий поворот у житті цілком притаманний екстравагантній вдачі матері. Її чоловік — самотній вдівець, бізнесмен із Росії, має одну доньку, яка оселилася в далекій Японії, де в неї сім'я й діти.

Нюся, мати Мирослава Шефера, і русяво-сивий бородань Дмитрій Ожогін вінчаються у скромній дерев'яній православній церкві, збудованій за технологією зрубу за його кошти в рідному поселенні Ожогіна неподалік від Наро-Фомінська, яке за часів комуністів було закритим через секретний військовий завод, але після розвалу Союзу цей завод розвалився разом зі своїми секретами.

З України на святкову церемонію, окрім Мирослава, приїжджає тітка Віталіна зі своїм чоловіком, архітектором Сергієм, який одразу, з першого погляду, буквально зніжується з Ожогіним — і вони стають нерозлийвода. Сергій колись був непоганим архітектором, навіть тягнув деякі круті проєкти, за якими будували масивні скляні торговельні та розважальні комплекси. Але на певному етапі, можливо, під впливом диких грошей, він утратив контроль над собою й поволі збився на манівці: тижнями любив пиячити та фестивалити, поки це не почало заважати роботі. Врешті-решт бухло та відсутність сили волі зробили своє — Сергієві партнери спершу його усунули з керівництва компанії, а згодом викинули на вулицю, після чого він ще більше запив, кілька років сидів без роботи, перебивався випадковими підробітками, словом, уже не зміг піднятися до попереднього рівня, а тому заробляв на проєктах будинків і дач переважно бюджетного класу або ж робив щось недорого для знайомих. Він ніяк не міг змиритися зі своїм падінням і часто, захмелілий, згадував про багатоповерхові торговельні центри, аквапарки, офісні містечка, проєкти яких клепає, мов пиріжки, і за ними будували в різних містах України. Останніми роками він ніби змирився зі своїм становищем — і далі полюбляв чарку, компанії, але вже стриманіше. Віталіна спершу його постійно пиляла за гроші, що всі доходи йдуть на дорогі коньяки та віскі, а він її заспокоював, що це лише тимчасові труднощі, що він знову повернеться у «великі діла», але тимчасові труднощі переросли у

труднощі постійні та нестерпні, лише асортимент бухла істотно подешевшав — замість коньяків, віскі та брендів тепер була звичайна недорога горілка.

З Японії на весілля приїжджає тридцятилітня донька Ожогіна Клавдія, зі своїм невисоким, меншим від неї на голову, п'ятдесятилітнім чоловіком Хікару та з двома чорнявими шестилітніми хлопчиками, імена яких важко було запам'ятати, не те що вимовити. З мовчазним і стриманим японцем розмовляє переважно тільки Шефер, оскільки вони обоє знають англійську, японець, звісно, на кілька порядків краще, однак Мирославу все одно доводиться напружуватися, прислухаючись до незвичної англійської фонетики гостя. Чоловік Клавдії, як і вона, працює в компанії «Міцубіші», він обіймає високий пост у підрозділі з соціального захисту працівників.

Клавдія вихваляється, що вони завжди відпочивають на курортах «Міцубіші», ходять у магазини «Міцубіші», їздять на «Міцубіші», купують продукти та шмаття «Міцубіші», відвідують поліклініку і стоматолога «Міцубіші».

— Ціла імперія! — каже мати Шефера.

— Це японці, вони такі, — позіхає чоловік тітки Віталіни.

Тітка Віталіна нахиляється до Шефера і на вухо шепоче:

— А какашки в них також «Міцубіші»?

Шефер усміхається.

— Нас навіть поховують — на цвинтарі «Міцубіші», — додає Клавдія.

У матері Шефера спершу розширюються очі, а потім її щелепа плавно відвалюється. Від подиву вона хапає повітря, ніби викинута на берег рибина, і тільки після цього ледве вичавлює:

— Справді?

— А що тут такого? — кліпає очима Клавдія.

Коли чоловіки виходять на перекур, то Ожогін, натхнений розповідями доньки про японські порядки, розказує про свою знайому Ліду, яка їздила гостювати до рідної сестри в Туреччину і що з того вийшло. Ожогін хихикає, переповідаючи розповіді Ліди: у неї там є двоє російсько-турецьких племінників: старший — трирічний і менший — семимісячний. Менший набере в рота овочевого пюре та порскає ним, немов фонтан. І так із кожною ложечкою. Чоловік сестри

Ліди, турок Хазим, розмовляє з дітьми по-турецьки, а Ліда зі своєю сестрою, матір'ю малих, російською. Ожогін затягується цигаркою й каже, що Хазим хуйово знає російську: на рівні «бери», «дай», «мама», «тато», «хочу водку». Ліда годує малого й постійно, як бабці люблять — «ам за маму», «ам за тата», «ам за бабцю». Хазим від цих слів блідне й ним аж пересмикує. Ліда тоді не знала, що по-турецьки «ам» означає «пизда». Бідна Ліда.

— Так вот, мужики, — продовжує Ожогін, — Хазым говорит своей супруге: твоя сестра — это золото. Я понимаю, что мама — пизда, бабушка — пизда. Но почему папа и дедушка — пизда?

Шефер нудьгує, слухаючи ці зачовгані приколи в стилі російських розважальних сайтів. Ожогін і далі продовжує в тому ж дусі, від чого найдужче сміється чоловік Віталіни Сергій.

— От тобі, курва, глобалізація, єдрьон-батон, — каже Сергій і розповідає неполіткоректний анекдот про киргизів.

Шефер повертається в дім і береться за японця, який сидить і з милою привітною усмішкою спостерігає за розмовами жінок. Мирослав дружньо сідає поруч, з увічливості ставить ненав'язливі запитання, як йому місцевий клімат, природа. Японець пожвавлюється, швидко белькоче англійською. Тішиться, що Шефер із України, засипає його запитаннями про Чорнобиль.

Мирослав усміхається:

— Welcome to Chornobyl!

Згодом Шефер розпитує про його улюблених японських письменників і драматургів, але японець лише ввічливо всміхається. Шефер нічого не може збагнути, йому здається, що вся проблема в неправильному називанні японських імен і прізвищ. Тоді він іде іншим шляхом і називає твори — «Жінка в пісках» Кобо Абе, «Полонили мене води моря до душі моєї» Кендзабуро Ое, «Записки з келії» Камо-но Тьомей та інші дзуйхіцу, але японець залишається непохитним — і продовжує ввічливо всміхатися. І раптом Шефер усе розуміє: це звичайнісінький клерк, який не дуже тямить у своїй національній літературі, філософії чи поезії, оскільки це не входить у сферу його професійних обов'язків. Шефер із таким уже стикався, коли розмовляв кілька років тому з німцями, які майже не мають уявлення про свою літературу, про Генріха Белля, не кажучи вже про якусь групу «47».

Розчарований Шефер полишає цю невдячну справу й перемикається на кулінарію. І тут японця буквально прориває, він страшенно тішиться, розповідаючи, як його балує його російська дружина, які наливки їм у Японію передають.

Якраз повертається Ожогін і чоловік Віталіни. Ожогін хихикає, що японець любить російську наливку «хріновуху». Він видає ще кілька фамільярних із ксенофобським підтекстом фраз на адресу японця, але «зять», схоже, звик до такої поведінки «тестя», а тому й надалі лише всміхається. Надвечір Ожогін знову сплітає тости, щось на кшталт «за наші Курили», і це вже Шефера конкретно дістає. Він відводить матір убік і каже, щоб вона приструнила свого чоловіка і щоб він не ганьбився перед японцем і гостями, на що вона, вкрай здивована, відповідає, що це він так «жартує» і що в нього взагалі «дуже добре серце».

Глибоко в душі Шефер радіє: але не так від того, що до шістдесятилітньої матері прийшло велике й ніжне кохання, як через те, що він відчув полегшення — як не як, тепер не буде її контролю з постійними кулеметними чергами «я так сказала», «слухай матір», «я-проти», «користуйся тільки цим милом», «пральні порошки купуй лише цього виробника», а «зубну пасту лише на лікарських травах». Нарешті він звільниться від влади матері, нарешті впаде його таємний внутрішній Берлінський мур — залежність від маленького рідного агресора, тінь якого постійно його переслідувала ще з дитинства, переслідувала, коли він учився, працював, зустрічався з дівчатами чи коли хотів розважитися з друзями, тінь якого постійно являлася йому у сні і проганяла з них еротичні фантазії.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ